

สหบทในบทละครจีน ซีเซียงจี แห่งราชวงศ์หยวน

สุณี เนียมคำ¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสร้างความเป็นสหบทในบทละครจีน เรื่อง ซีเซียงจี (西厢记) แห่งราชวงศ์หยวน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับนวนิยาย ยิงยงจ้วน (莺莺传) แห่งราชวงศ์ถัง พร้อมทั้งวิเคราะห์ มโนทัศน์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในบทละครซีเซียงจี ผลการวิจัย พบว่า 1) เนื้อหาและตัวละครในบทละครซีเซียงจี มี 3 ลักษณะคือ เนื้อหาและตัวละครที่ถูกแต่งเพิ่มขึ้นใหม่ ถูกตัดออกไป และถูกปรับเปลี่ยนดัดแปลง 2) มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในซีเซียงจี สมัยราชวงศ์หยวน ภายใต้การปกครองของชนชาติมองโกล เช่นเพศสถานะ ในวัฒนธรรมขงจื้อ คุณธรรมจริยธรรมหลักของสังคมจีน ยังคงได้รับการถ่ายทอดจากตัวบทต้นแบบ นวนิยาย ยิงยงจ้วน ซึ่งประพันธ์ในสมัยราชวงศ์ถังของชนชาติฮั่น แต่ให้ความสำคัญและความเคร่งครัดที่น้อยกว่า

คำสำคัญ สหบท ซีเซียงจี ราชวงศ์หยวน ยิงยงจ้วน

บทนำ

วรรณกรรมประเภทนวนิยายเรื่อง ยิงยงจ้วน (莺莺传 The Biography of Yingying) หรือ ชีวิตประวัติของสาวน้อยยิงยง โดยเยวียนเจิน(元稹) แห่งราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618 - 907) เป็นวรรณกรรมต้นแบบของ บทละครเรื่อง ซีเซียงจี (西厢记 The Romance of West

¹ นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chamber) หรือบันทึกที่รักหอดตะวันตกของหวังฉือฝู่ (王实甫) แห่งราชวงศ์หยวน(ค.ศ.1279-1368) (Motsch, 2008: 12)

วรรณกรรมทั้งสองเรื่องข้างต้นมีความแตกต่างกันในรูปแบบวรรณศิลป์ที่เป็นกระแสหลักของแต่ละยุคสมัย ภายใต้ความแตกต่างด้านการปกครอง สังคมวัฒนธรรมของเชื้อชาติ ชนชาติ ศาสนาและความเชื่อ แต่ยังคงความโดดเด่นและมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมในยุคสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบันบทละคร ซีเซียงจี้ ของหวังฉือฝู่ เป็นวรรณกรรมจีนโบราณที่มีการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องในลักษณะงานเขียนยุคหลังสมัยใหม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษามโนทัศน์การสร้างความเป็นสหบทในบทละคร ซีเซียงจี้ โดยศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและการสร้างตัวละครในบทละคร ซีเซียงจี้ แห่งราชวงศ์หยวน กับ นวนิยาย ยิงยิ๋งจ้วน แห่งราชวงศ์ถัง เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของชุดความสัมพันธ์ต่างๆที่แฝงอยู่ในตัวบท ตลอดจนอิทธิพลที่ส่งทอดถึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและการสร้างตัวละครในบทละคร ซีเซียงจี้ แห่งราชวงศ์หยวน กับ นวนิยาย ยิงยิ๋งจ้วน แห่งราชวงศ์ถัง
2. วิเคราะห์มโนทัศน์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในบทละคร ซีเซียงจี้

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดสหบท (intertextuality) ของจูเลีย คริสเตวา (Julia Kristeva) และของมิเชล ริฟฟาตร์ (Michel Riffaterre) จูเลีย คริสเตวากล่าวว่า “สหบทเป็นเรื่องความสัมพันธ์ (relationlity)

ความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (interconnectdness) และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependence) สหบทถือว่าผลงานทุกชิ้นล้วนหล่อหลอมขึ้นจากชิ้นส่วนต่าง ๆ ของผลงานศิลปะที่เคยมีมาก่อน” (ตรีศิลป์ บุญจรรย์, 2553:139) ตัวบททั้งหลายจึงเป็นผลิตผลจากตัวบทอื่นๆในทางสังคมวัฒนธรรม

ขณะที่แนวคิดสหบทของมิเชล ริฟฟาตร์ (Michel Riffaterre) เน้นความสำคัญของผู้อ่านกับตัวบท“ตัวบทจะนำผู้อ่านไปสู่สหบทของตัวบทนั้น ตัวบทเรียกร้องและควบคุมผู้อ่านไปสู่ทิศทางของการตีความที่ควรจะเป็นหรือเป็นเส้นทางของสหบทของตัวบทนั้นๆ ความสามารถเชิงภาษาและเชิงวรรณคดีของผู้อ่านจะทำให้สามารถเข้าไปสู่สายใยแห่งตัวบทซึ่งมีลักษณะเป็นองค์รวม (a unified whole)” (ตรีศิลป์ บุญจรรย์, 2553:152) การรับรู้ประวัติศาสตร์ของการผลิตตัวบทจะทำให้เข้าใจงานได้ลึกซึ้งขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นและรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆเพื่อค้นหาแนวทางในการทำงานวิจัย
2. ศึกษานวนิยายเรื่องยี่งยี่งจั่ว และ บทละครเรื่องซีเซียงจี่ฉบับภาษาจีนและแปลเป็นภาษาไทย

3. จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาและตัวละครในบทละครเรื่องซีเซียงจี กับในนวนิยายเรื่องยฺงยฺงจ้วน ทั้งด้านที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน

4. ศึกษาสังคมวัฒนธรรมจีนในสมัยโบราณตามคติขงจื้อและเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางสังคมระหว่างชนชาติอื่นกับชนชาติมองโกล

5. สรุปผลการวิจัยและรายงานผลการศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทละครซีเซียงจี นำเนื้อหาและการสร้างตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายยฺงยฺงจ้วน มาดัดแปลงเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทละครซึ่งเป็นประเภทงานวรรณกรรมกระแสหลักในสมัยราชวงศ์หยวน

2. บทละครซีเซียงจี ประพันธ์ในสมัยราชวงศ์หยวนซึ่งปกครองโดยชนชาติมองโกล นวนิยายเรื่องยฺงยฺงจ้วน เป็นผลงานสมัยราชวงศ์ถังของชนชาติอื่น มโนทัศน์ทางสังคมของยุคสมัยทั้งสองจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายความเหมือนและความต่างที่ถ่ายทอดจากตัวบทต้นแบบสู่ตัวบทดัดแปลง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องสหบทในบทละครจีนเรื่องซีเซียงจี แห่งราชวงศ์หยวน ทั้งทางด้านเนื้อหา การสร้างตัวละคร และมโนทัศน์ทางสังคม พบว่า

1. ด้านเนื้อหา: จากนวนิยายโคกนาฏกรรมสู่บทละครสุขนานุกรม

ยฺงยฺงจ้วน เป็นวรรณกรรมประเภตนิยาย ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง การเดินทางข้ามเวลาจากนวนิยาย เรื่อง

ยียิงจ้วน สมัยราชวงศ์ถัง ไปสู่บทละครเรื่อง ซีเซียงจี สมัยราชวงศ์หยวน ผ่านขบวนการดัดแปลง เสริมแต่ง ประกอบสร้างและผลิตซ้ำของกวีข้ามยุคข้ามสมัย รังสรรค์เป็นวรรณกรรมชิ้นใหม่จำนวนมาก ด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นไปตามความถนัดด้านวรรณศิลป์ของกวีผู้แต่งและแนวกระแสนิยมหลักของสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้น

เนื้อหาวรรณกรรมดัดแปลงของนวนิยายต้นแบบ ยียิงจ้วน มีทั้งในลักษณะรูปแบบสุขนานุกรม และโศกนาฏกรรม อาทิ บทกวียียิงเกอ(莺莺歌) ของ หลี่เจิน (李绅) ในสมัยราชวงศ์ถัง บทกวีชุยยียิง (崔莺莺) ของฉินกวน (秦观) และ ชุยยียิงซางเตี้ยวเตี้ยวเลี่ยนฮวา (崔莺莺商调蝶恋花) ของจ้าวหลิงจื่อ (赵岭峙) ในสมัยราชวงศ์ซ่ง หรือในรูปบทละครเรื่องซีเซียงจีจู่กงเตี้ยว (西厢记诸宫调) ของต่งเจี๋ยเยวี่ยน (董解元) แห่งราชวงศ์จิน และบทละคร เรื่องซีเซียงจี ของหวังฉือฝูแห่งราชวงศ์หยวน

บทละครเรื่องซีเซียงจี ของหวังฉือฝู เป็นบทละครอุปรากรจิน (元杂剧) ซึ่งเป็นวรรณกรรมกระแสหลักของสมัยราชวงศ์หยวน มีความโดดเด่นของความงามทางด้านภาษา และสุนทรียภาพทางด้านดนตรี เป็นต้นแบบของบทละครอุปรากรจินในยุคสมัยนั้น และมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมยุคสมัยต่อมาตราบจนถึงปัจจุบัน โดยกวีเอกสมัยราชวงศ์ซิง จินเซ่งทัน (金圣叹) ได้ยกย่องว่าเป็นหนึ่งใน คัมภีร์หกเล่มสำหรับบัณฑิต (六才子书) (Jiang, 2004:58-59) ต่อมาได้รับการจัด ลำดับให้เป็นหนึ่งใน สุดยอดสี่บทละครรักอมตะของบทละครอุปรากรจิน (元杂剧四大爱情戏) (Zhang, 2011: 28) นอกจากนี้ ในปี 1982 ศาสตราจารย์หวางจี้ซือ(王季思) แห่งมหาวิทยาลัยจงซาน (中山大学)

ได้ยกย่องให้เป็นหนึ่งใน *สิบยอดสุชาภาพรรณอุปรากรจีนโบราณ* (中国十大古典戏剧集) (Zhang, 2011: 22) ปัจจุบันยังเป็นวรรณคดีที่ทั่วโลกรู้จัก มีผู้นำไปแปลเป็นภาษาต่างประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น ภาษาอิตาลี รัสเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นต้น

เนื้อหาในบทละคร*ซีเซียงจี* มีลักษณะสุชาภาพรรณ (comedy) แตกต่างจากตัวบทต้นแบบ*ยฺยฺยฺจ้วน* ที่เป็นวรรณกรรมลักษณะ โศกนาฏกรรม (tragedy) หวังฉือผู้ประพันธ์ ได้สร้างตัวบทผ่านรหัสวัฒนธรรมทางสังคมของชนชาติมองโกล ซึ่งนิยมการเสพวรรณกรรมเพื่อความบันเทิง ตัวบทจึงมีลักษณะสนุกสนาน เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน/ผู้เสพ ต่างจากตัวบทต้นแบบที่ผู้อ่าน/ผู้เสพเป็นชนชาติอื่นระดับชนชั้นบัณฑิต หวังฉือใช้กลวิธีการขยายความ(extension) การตัดทอน(reduction) และการดัดแปลง(modification) เนื้อหาจากวรรณกรรมต้นแบบ*ยฺยฺยฺจ้วน* ในการประกอบสร้างตัวบทดัดแปลง *ซีเซียงจี* ดังนี้

1.1 เนื้อหาในบทละคร *ซีเซียงจี* ที่ขยายความหรือเพิ่มเติมจากตัวบทนวนิยาย *ยฺยฺยฺจ้วน* ได้แก่

(1) การเพิ่มเติมเนื้อหาให้ ตัวละครเอกชาย จางเซิง (张生) และตัวละครเอกหญิง ชุยยฺยฺยฺ (崔莺莺) ได้พบหน้ากันในพิธีทำบุญให้สาบิผู้ล่วงลับของคุณนายชุย (崔夫人) ที่วัดผู้จิว (普救寺) ผู้วิจัยเห็นว่าการเพิ่มเหตุการณ์หรือฉากนี้ของผู้ประพันธ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพบรักของตัวละครเอกชายหญิงภายใต้สถานการณ์ที่เคร่งครัดและศักดิ์สิทธิ์ของพิธีทางศาสนา เป็นการเน้นถึงอำนาจแห่งความรักของชายหญิงที่ยากเกินห้ามใจ และความเพียรพยายามของตัวละครเอกชายเมื่อตกอยู่ใต้อำนาจของความรัก

(2) การเพิ่มเหตุการณ์ตอนอวสาน ให้จางเซิงได้ปรากฏตัวในวันงานพิธีสมรสของชวยิงอิงกับเจิ้งเหิง (郑恒) พร้อมด้วยพยานบุคคล เช่น เจ้าอาวาสวัดผู้จ้าวและแม่ทัพตู้เซว (杜确) ในการยืนยันความบริสุทธิ์ของจางเซิงที่มีได้ทรมานต่อชวยิงอิงไปสมรสกับบุตรสาวของขุนนางระดับสูงในราชสำนัก หลังจากสอบคัดเลือกเข้ารับตำแหน่งขุนนางได้แล้ว และจบลงด้วยความสมหวังของจางเซิงและชวยิงอิง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีสร้างเหตุประจวบเหมาะ (co-incidence) เพิ่มเติมเนื้อหาโดยไม่เกี่ยวข้องกัน ตัวบทต้นฉบับแต่ประการใด เพราะผู้ประพันธ์ประสงค์จะให้นิยายจบลงแบบสุขนานุกรม

1.2 เนื้อหาในบทละคร ซีเซียงจี ที่มีการตัดทอนจากตัวบทนวนิยายอิงอิงจ้วน ตัวบทที่ถูกตัดทอนมักเป็นตัวบทที่มีผลกระทบต่อลักษณะบทละครสุขนานุกรมของ ซีเซียงจี เช่น

(1) ตัดออกเหตุการณ์คืนวันสุดท้ายก่อนที่จางเซิงจะต้องลาจากเพื่อเดินทางไปสอบคัดเลือกเข้ารับราชการที่เมืองหลวงฉางอาน ชวยิงอิงได้บรรเลงเพลงด้วยเสียงพิณอันเศร้าโศก เนื่องจากรับรู้ถึงการจากลาครั้งนี้ว่าเป็นการจากลาครั้งสุดท้าย

(2) ตัดออกเหตุการณ์ที่จางเซิงนำจดหมายของชวยิงอิงที่เขียนพรรณนาถึงความรักที่มีต่อตนไปเปิดเผยให้หม่อมมิตรสหายใช้เป็นหัวข้อการสนทนา และวิพากษ์วิจารณ์ว่านางเป็นกาลีณีที่จะนำพาความหายนะมาสู่ตน

(3) ตัดออกเหตุการณ์ที่ชวยิงอิงสมรสกับชายอื่นและจางเซิงสำนักผิดด้วยการขอพบกับชวยิงอิง แต่นางปฏิเสธและได้แต่งงานกับกลอน

ฝากให้จางเซิงเพื่อขอให้จางเซิงนำความรักที่มีต่อตนไปให้กับภรรยาแทน

1.3 เนื้อหาในบทละคร ซีเซียงจี ที่มีการดัดแปลงจากตัวบทนวนิยาย *ยิ๊งยิ๊งจ้วน* การดัดแปลงเนื้อหาในบทละครนี้ เป็นลักษณะการสร้างสหบทโดยนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในตัวบทต้นแบบมาดัดแปลงแล้วกล่าวซ้ำในตัวบทใหม่ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมจริงให้กับตัวบทดัดแปลง เนื้อหาที่ดัดแปลงใหม่มีดังนี้

(1) ดัดแปลงเหตุการณ์จลาจลตอนหนึ่งในนวนิยายต้นแบบ *ยิ๊งยิ๊งจ้วน* ซึ่งเป็นเหตุการณ์จลาจลที่เป็นที่โจษขานของผู้คนในสมัยราชวงศ์ถัง มาเป็นเหตุการณ์หรือฉากโศกนาฏกรรมของตัวผู้ยิ๊งยิ๊ง และเปิดโอกาสให้จางเซิงแสดงความสามารถช่วยเหลือผู้ยิ๊งยิ๊งให้รอดพ้นจากภัยอันตราย นับเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดคำสัญญาของคุณนายชุกรดาของชวยยิ๊งยิ๊งที่ว่า หากผู้ใดสามารถช่วยเหลือบุตรสาวของตนได้จะให้สมรสกับชวยยิ๊งยิ๊ง ซึ่งเป็นการวางแนวทางนำไปสู่เนื้อหาที่หักเหจากเนื้อหาของตัวบทต้นแบบ

(2) ดัดแปลงเหตุการณ์จางเซิงทอดทิ้งชวยยิ๊งยิ๊งไปสมรสกับบุตรสาวขุนนางในราชสำนักหลังจากผ่านการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการแล้วมาเป็นจางเซิงที่ถูกใส่ความ

2.ด้านตัวละคร: จากการสร้างตัวละครผ่านผู้เล่าเรื่อง สู่การสร้างตัวละครผ่านบทสนทนา และการกระทำ

ยิ๊งยิ๊งจ้วน แห่งราชวงศ์ถังเป็นบทประพันธ์ประเภทนิยาย ฉินหยินเค่อ(陈寅恪)กล่าวไว้ใน *บทวิเคราะห์กวีนิพนธ์ของเยวี่ยนเจินกับบทสี่ไป่*(元白诗笺证稿)ว่า *ยิ๊งยิ๊งจ้วน* เป็นเรื่องราวชีวิตจริงของผู้ประพันธ์เยวี่ยนเจิน ครั้งได้พบรักครั้งแรกกับหญิงสาวในระหว่าง

เดินทางไปสอบคัดเลือกเพื่อเข้ารับราชการ แต่หลังจากผ่านการสอบคัดเลือกเป็นขุนนางในราชสำนักแล้ว เขาได้สมรสกับสตรีสูงศักดิ์ เพื่อก้าวสู่เส้นทางชีวิตราชการที่ดีขึ้น เยวี่ยนเจินปกปิดความจริง เนื่องจากเกรงว่าจะเสียภาพลักษณ์แล้วส่งผลต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน จึงกล่าวอ้างว่าเป็นเรื่องราวของสหายคนสนิท โดยสร้างตัวละครเอกชานามว่า จางเซิง แทนตัวผู้ประพันธ์ (Zhang, 2011:28) ตัวละครในตัวบทต้นแบบรูปนิยายจึงใช้กลวิธีการสร้างตัวละครผ่านผู้เล่าเรื่อง(Characterization through Narrator) ตามประมวลวิธีการสร้างตัวละครของ เจ.บ็อกส์ (J. Boggs) (พิมพ์ลดา ดีมาก, 2555:29) ด้วยการพรรณนาลักษณะของตัวละคร ในขณะที่ตัวละครในตัวบทดัดแปลงรูปบทละคร ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการสร้างตัวละครผ่านบทพูด/บทสนทนา (Characterization through Dialogue) และกลวิธีการสร้างตัวละครผ่านการกระทำภายนอก (Characterization through External Action) (พิมพ์ลดา ดีมาก, 2555:30) โดยผู้ประพันธ์นำตัวละครในตัวบทต้นแบบ มากล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่งในงานเขียนใหม่ เพื่อสร้างหรือบอกบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของตัวละครนั้น ด้วยกลวิธีการแต่งเพิ่มขึ้นใหม่ การตัดตอนและการดัดแปลง ดังนี้

2.1 ตัวละครในบทละคร ซีเซียงจี ที่แต่งเพิ่มขึ้นใหม่โดยไม่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับตัวบทต้นแบบ การสร้างตัวละครเพิ่มขึ้นใหม่ในซีเซียงจี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องและรองรับกับฉากหรือเหตุการณ์ในเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นจากตัวบทต้นแบบ ตัวละครที่เพิ่มขึ้นใหม่มีดังนี้

(1) เพิ่มตัวละครรองเจิ้งเหิง มารับบทบาทเป็นหลานชายของคุณนายชุย และเป็นคู่หมั้นหมายของนางเอกชุยยิ้งยิ้ง ที่บุพการีทั้งสองฝ่ายได้ทำความตกลงกันไว้ตามโบราณประเพณี เจิ้งเหิงมีบทบาทเป็นปรปักษ์กับตัวละครเอกชายจางเซิง

(2) เพิ่มตัวละครพระภิกษุฝูเฟิน (法本) มารับบทบาทเป็น เจ้าอาวาสวัดผู้จู้ แห่งเมืองผู้โจว ทำหน้าที่เป็นตัวแทนพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนาภายใต้สภาพสังคมวัฒนธรรมของชนชาติมองโกล และรับบทบาทเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนตัวละครเอกจางเซิง อีกทั้งช่วยคลี่คลายปัญหาของแต่ละเหตุการณ์ไม่ให้บานปลายออกไป การเพิ่มตัวละครตัวนี้ ทำให้ช่องทางในการดำเนินเรื่องมีมากขึ้น อีกทั้งบทบาทของผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมน่าเชื่อถือเช่นพระภิกษุสงฆ์ ยังเป็นการเพิ่มน้ำหนักให้ตัวบทดัดแปลงหักเหไปจากตัวบทต้นแบบได้สมจริงมากยิ่งขึ้น

(3) เพิ่มตัวละครขุนเพยหู่ (孙飞虎) มารับบทบาทเป็นหัวหน้าโจรที่หลงใหลในความงามของชุยยิ้งยิ้ง ถึงกับต้องการชิงตัวนางมาเป็นของตนโดยยกพลล้อมวัดผู้จู้ และเอาชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ในวัดเป็นตัวประกันในการเจรจาต่อรอง นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเงื่อนไขที่นำไปสู่ปัญหาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบทละครเรื่องซีเซียงจี

2.2 ตัวละครที่ถูกตัดออกไป การตัดตัวละครบางตัวออกไปมีสาเหตุมาจากตัวละครเหล่านั้นมีผลกระทบต่องานการดำเนินเรื่องดังนี้

(1) ตัดตัวละครที่เป็นมิตรสหายของจางเซิง ที่จางเซิงกระทำสิ่งมิควรนำจดหมายของชุยยิ้งยิ้ง มาเปิดเผยแก่เหล่ามิตรสหายเป็นหัวข้อการสนทนา

(2) ตัดตัวละครที่เป็นมิตรสหายของจางเซิง ผู้ถามไถ่ถึงสาเหตุที่จางเซิงขอยุติความสัมพันธ์กับชวยอิงอิง ซึ่งจางเซิงอ้างว่านางเป็นกาลีณีที่จะนำความหายนะมาสู่ตน

(3) ตัดตัวละครชายที่เป็นสามีของตัวละครเอกหญิงชวยอิงอิงในฉบับต้นแบบที่ตัวละครเอกหญิงได้สมรสด้วย หลังจากยุติความสัมพันธ์กับจางเซิงแล้ว

2.3 ตัวละครในบทละคร *ซีเซียงจี* ที่ปรับเปลี่ยนดัดแปลงจากฉบับต้นแบบ มีตัวละครหลัก 3 ตัว ดังนี้

(1) ดัดแปลงตัวละครเอกชายจางเซิง จาก บัณฑิตจอมปลอมในฉบับต้นแบบมาเป็นบัณฑิตที่เปี่ยมคุณธรรมตามคติปรัชญาขงจื้อซึ่งประกอบไปด้วยสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด รูปลักษณ์ที่สง่างาม จิตใจที่มีคุณธรรม รักชาติ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งลาภ ยศ สรรเสริญ แม้ได้สอบผ่านการคัดเลือกเป็นขุนนางในราชสำนักแล้ว ก็ยังไม่สืมนำมันสำญาที่ให้ไว้กับหญิงคนรัก บัณฑิตในอุดมคตินี้ได้กลายเป็นต้นแบบตัวละครเอกในวรรณกรรมยุคต่อมา เช่น ตัวละครเอกชายเจียปาวยูวี่ (贾宝玉) ในนวนิยายเรื่อง *ความฝันในหอแดง* (红楼梦) สมัยราชวงศ์ชิง เป็นต้น

(2) ดัดแปลงตัวละครหญิงหงเหินยง (红娘) จากบทบาทสาวใช้ที่รับสินบนจากตัวละครเอกจางเซิงเพื่อติดต่อกับนายหญิงชวยอิงอิง มาเป็นสาวใช้ที่มีบทบาทโดดเด่นทำหน้าที่เป็นแม่สื่อเชื่อมโยงระหว่างตัวละครเอกชายหญิงให้สมหวังในความรัก ด้วยบทบาทแม่สื่อที่ยึดหลักคุณธรรม ผดุงความยุติธรรม มีความเมตตาและความกล้าหาญในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อช่วยเหลือคู่รักที่มีความปรารถนาจะครองรักกันให้สมหวัง โดยไม่เกรงกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการลงทัณฑ์ของ

คุณนายชุยผู้เป็นเจ้านาย จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นแม่สื่อในอุดมคติ โดยชาวจีนใช้คำว่าหงเหนียง เป็นคำพ้องความหมายกับคำว่า เหมยเหริน (媒人) ที่แปลว่า แม่สื่อ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

(3) ดัดแปลงตัวละครหญิงคุณนายชุย จากบทบาทเดิมในตัวบทต้นแบบที่ปรากฏตัวเป็นเพียงญาติฝ่ายมารตามมีศักดิ์เป็นน้ำของจางเซิง ดัดแปลงมาเป็นคนนายชุย ในอัตลักษณ์ของความเป็นผู้ปกครองที่เคร่งครัด เป็นบุพการีที่อบรมสั่งสอนบุตรสาวตามแบบฉบับของกุลสตรีสมัยจารีต เป็นสัญลักษณ์ของผู้ปกครองที่รักษานบธรรมเนียมประเพณีตามคติขงจื้อ และปกป้องรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของตระกูลชุย นับเป็นตัวละครที่มีการดัดแปลงมากที่สุด

3. มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละคร ซีเซียงจี้

สังคมจีนเป็นสังคมที่ยึดถือลัทธิขงจื้อเป็นหลักในการปกครองประเทศมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (206 ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ.200) ลัทธิขงจื้อกำหนดความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นคู่ๆ โดยมีหลักปฏิบัติคือ 3 หลัก 5 จรรยา (三纲五常) 3 หลักคือ จักรพรรดิเป็นหลักของขุนนาง บิดาเป็นหลักของบุตร สามีเป็นหลักของภรรยา 5 จรรยา คือ เมตตา (仁) เที่ยงธรรม (义) มรรยาท (礼) สติปัญญา (智) และสัจจะ (信) ความคิดในปรัชญาสำนักขงจื้อสร้างเสริมเสถียรภาพให้แก่สถาบันจักรพรรดิ จึงได้รับการเชิดชูจากราชสำนักมาทุกยุคทุกสมัย แม้ในยุคราชวงศ์หยวน และราชวงศ์ชิงที่ปกครองโดยชนส่วนน้อยมองโกลกับแมนจูตามลำดับก็มิอาจปฏิเสธอิทธิพลของลัทธิขงจื้อ (พัชนี ตั้งยีนยง, 2552:2) แนวคิดในปรัชญาของขงจื้อนำไปสู่การเมืองการปกครองในระบอบราชาธิปไตย และสังคมวัฒนธรรมในระบบบิดาธิปไตย

มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละครซีเซียงจี ล้วนแสดงให้เห็นถึงการผลิตซ้ำระบอบราชาธิปไตยกับระบบปิตาธิปไตย แม้ผู้ประพันธ์ตัวบทดัดแปลงซีเซียงจี จะดำรงชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการปกครอง และสังคมวัฒนธรรมของชนชาติมองโกลก็ตาม มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละครซีเซียงจี มีลักษณะผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรม ดังนี้

3.1 เพศสถานะในวัฒนธรรมขงจื้อ

วัฒนธรรมขงจื้อกำหนดหลักปฏิบัติตนของสตรีไว้ด้วยคำ 4 คำ คือ สามคัล้อยตาม สี่คุณธรรม (三从四德) “สามคัล้อยตาม” หมายถึง ในชีวิตของสตรีนั้นในวัยเยาว์ให้เชื่อฟังบิดา แต่งงานแล้วให้เชื่อฟังสามี สามีตายให้เชื่อฟังบุตรชายและ “สี่คุณธรรม” หมายถึง คุณสมบัติ 4 ด้านที่สตรีพึงมี ได้แก่ เปี่ยมคุณธรรม ปิยะวาจา งามรูปลักษณ์ และเก่งการงาน (Xia et al.,1989:23)

สำหรับเรื่องคู่ครองล้วนอยู่ภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ว่า คำสั่งของบุพการี คำเจรจาสู่ขอของแม่สื่อ (父母之命, 媒妁之言) การเลือกคู่ครองตามประเพณีต้องอยู่ภายใต้ข้อตกลงของบุพการี โดยผ่านกระบวนการเจรจาสู่ขอของแม่สื่อเท่านั้น สตรีไม่มีอิสระในการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง (Jiang,2004:8) ทั้งนี้เป็นสิทธิของบุพการีโดยสมบูรณ์ในการคัดกรองผู้ที่จะมาเป็นคู่ครองของบุตร ตามปรกติ การสมรสจะคำนึงถึงข้อพิจารณาที่ว่า เหมินตั่งฮู่ตัย (门当户对 perfect match) “เหมินตั่ง” หมายถึง หินสลักหน้าประตูที่แสดงฐานะของเจ้าบ้าน ซึ่งใช้จัดสิ่งอุปมงคลตามความเชื่อของชาวจีนในสมัยโบราณ “ฮู่ตัย” หมายถึง สัญลักษณ์ที่ติดไว้ตรงคานหน้าประตูเพื่อแสดงถึงตำแหน่งระดับขุนนางในสมัยโบราณ คำว่า “เหมินตั่งฮู่ตัย” เป็นสำนวน

หมายถึง คู่ครองที่เหมาะสมจะต้องเสมอกันด้วยฐานะการเงิน และ ฐานันดร จึงจะสามารถประกอบชีวิตครอบครัวให้อยู่ได้ยืนนาน (Yu,2010:231) การเลือกคู่ครองของชาวจีนจึงอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม และผลประโยชน์ของวงศ์ตระกูลเป็นหลัก อีกทั้งเป็นกุศโลบายของคนจีนโบราณที่ต้องการรักษาทรัพย์สินสมบัติของตระกูลให้เพิ่มพูนและมั่นคงชั่วลูกชั่วหลาน

นวนิยายเรื่อง *ยิ๋งยิ๋งจ้วน* สมัยราชวงศ์ถังได้สะท้อนเพศสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันของชายหญิงในสังคมปิตาธิปไตย เมื่อหญิงสาวพบกับความรักที่ตนปรารถนา จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างความรักกับจารีตการตัดสินใจทำตามความต้องการของตน ยอมฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่างๆ พลิกายให้กับคนรักโดยไม่เรียกรังสฤษดิ์ใดๆ ทั้งๆที่รู้ดีว่าการไม่ผ่านกระบวนการสู่ขอตามประเพณีย่อมเป็นเรื่องล่อแหลมที่จะนำความหายนะมาสู่ตน สุดท้ายต้องพ่ายแพ้แก่ค่านิยมกระแสหลักของสังคมขณะนั้นที่เห็นความก้าวหน้าและความมั่นคงของชีวิตของบุรุษเพศสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ชูยิ๋งยิ๋งต้องประสบชะตากรรมในฐานะเป็นฝ่ายถูกกระทำ มีหน้าซำยังตกเป็นจำเลยของสังคมที่ละเมิดจารีตประเพณี ไม่รักนวลสงวนตัว ถูกแม่กระตังชายคนรักประณามหยามเหยียดว่าเป็นหญิงกาลกิณี

แม้จะอยู่ในระบบสังคมปิตาธิปไตยเช่นเดียวกัน แต่เพศสถานะในบทละคร *ซีเซียงจี* สมัยราชวงศ์หยวน มีความแตกต่างจากเพศสถานะในตัวบทต้นแบบสมัยราชวงศ์ถัง อาทิ ตัวละครเอกชูยิ๋งยิ๋งใน ตัวบทละครดัดแปลงกล้ากระทำการขัดขึ้นชนบทรรมนิยมประเพณีเช่นเดียวกับชูยิ๋งยิ๋งสมัยราชวงศ์ถัง แต่กลับได้รับการยอมรับจาก

สังคม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดที่เปิดกว้างในเรื่องความรักเสรีระหว่างชายหญิงของชนชาติมองโกล

นอกจากนี้ บทบาทของตัวละครสาวใช้หญิงยังแตกต่างไปจากหญิงในสมัยราชวงศ์ถังอย่างสิ้นเชิง บทบาทของแม่สื่อที่ผดุงคุณธรรมให้ความช่วยเหลือและต่อสู้เคียงคู่ไปกับตัวละครเอก ด้วยฐานะทางสังคมที่ด้อยกว่า อีกทั้งยังมีเพศสถานะที่เป็นรองจากบุรุษเพศ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมของชนชาติมองโกลมิได้เคร่งครัดในเรื่องของชนชั้นและเพศสถานะเท่าชนชาติอื่น ทั้งนี้เพราะชนชาติมองโกล เป็นชนเผ่าเร่ร่อน มิได้รับการบ่มเพาะวัฒนธรรมขงจื้อเช่นชนชาติอื่น

3.2 คุณธรรมจริยธรรมหลักของสังคมจีน

สังคมจีนได้ชื่อว่าเป็น “สังคมแห่งจารีตและจริยธรรม” (礼仪之邦) สืบเนื่องจากอิทธิพลของแนวคิดปรัชญาสำนักขงจื้อที่ปลูกฝังกันมาอย่างช้านาน หลักขงจื้อกำหนดหลักจริยธรรมของมนุษย์ไว้ 5 ประการคือ 1) มนุษยธรรมหรือความรักที่มีต่อมนุษยชาติ (仁) 2) ความจงรักภักดี (忠) 3) ความซื่อสัตย์ (信) 4) ความกตัญญู (孝) และ 5) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (恕) หลักจริยธรรมทั้ง 5 ประการนี้ เป็นหลักการครองตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามเพื่อความสงบสุขของสังคม (Xia et al., 1989: 34)

คุณธรรม จริยธรรมต่างๆข้างต้น แทรกซึมอยู่ในเนื้อหาและตัวละคร เช่น ความซื่อสัตย์ของตัวละครเอกชาย ความภักดีของตัวละครเอกหญิง และความกล้าหาญในการผดุงคุณธรรมของตัวละครสาวใช้ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมขงจื้อซึ่งถูกถ่ายทอด และซึมซับอยู่ในสังคมจีน ด้วยกลวิธีการผลิตซ้ำ ของผลงานในขนบวรรณศิลป์จีน

3.3 ระบบสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ

ระบบสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ (科举制度) นี้ เริ่มใช้เป็นครั้งแรกในสมัยราชวงศ์สุย (ค.ศ. 589-618) (Zhang and Qiu, 1997: 319-320) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางหรือแม้แต่ชนชายขอบมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคม โดยเข้ามาสอบคัดเลือกเป็นขุนนางใหม่ในราชสำนัก ทำให้สามัญชนทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการแข่งขันสอบคัดเลือก และทำให้ราชสำนักได้คัดเลือกขุนนางจากบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในการปกครองบ้านเมือง สร้างความรุ่งเรืองให้ประเทศชาติ แต่ในอีกแง่หนึ่ง ระบบนี้ก็ทำให้บังเกิดผลเสียแก่สังคมคือ สามัญชนหรือชนชายขอบต่างมุ่งมั่นที่จะอาศัยระบบการสอบคัดเลือกเพื่อเลื่อนฐานะของตนสู่ความมั่งคั่ง ลาภยศ สรรเสริญ ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวและครอบครัว พลัดพรากจากคนรัก ทอดทิ้งบิดามารดา ภรรยาบุตรธิดา หรือแม้กระทั่งยอมสยบต่ออำนาจและเงินตรา เพียงเพื่อเดินทางสู่ศูนย์กลางอำนาจการปกครอง สู่จุดหมายปลายทางความฝันของชีวิต สร้างความระทมขมขื่นให้กับผู้อยู่เบื้องหลัง (Zhang and Qiu, 1997: 352)

สมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งปกครองโดยชนชาติมองโกล ปัญญาชนของชนชาติอื่นถูกลดทอนความสำคัญลงจนอยู่ในสภาพที่เป็นพลเมืองชายขอบของสังคม มีการจัดลำดับฐานะทางสังคมเป็น 10 ลำดับ คือ 1) ขุนนาง 2) ข้าราชการ 3) พระภิกษุ 4) นักพรต 5) แพทย์ 6) ช่างฝีมือ 7) พรานล่าสัตว์ 8) หญิงคณิกา 9) บัณฑิต 10) ขอทาน บัณฑิตถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 9 ซึ่งต่ำกว่าหญิงคณิกา และอยู่เหนือลำดับสุดท้ายคือขอทาน (Shanshan, 2013: 10) การที่สมัยราชวงศ์หยวนไม่ได้ให้ความสำคัญต่อระบบการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ จึงมีการเปิดสอบคัดเลือกเพียง 7 ครั้งเท่านั้น อีกทั้งแต่ละครั้งยังจำกัดสิทธิ์ในการ

เข้าสอบของชนชาติอื่นด้วย (Zhang and Qiu, 1997: 334) นับเป็นการลดทอนความสำคัญของบัณฑิตหรือชนชั้นปัญญาชนของชนชาติอื่น ซึ่งเคยเป็นชนชั้นที่ได้รับยกย่องจากสังคมจีน สร้างความขมขื่นให้กับชนชั้นปัญญาชนของชนชาติอื่นเป็นอย่างมาก ทำให้บัณฑิตจำนวนมากไม่มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถทางการศึกษามาเลื่อนชั้นทางสังคมของตน (Shanshan, 2013: 10)

ในบทละคร *ซีเซียงจี* หวังฉือผู้ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการเข้าสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ เพื่อเลื่อนสถานะจากสามัญชนขึ้นเป็นขุนนางราชสำนักตามวิถีแห่งแนวความคิดปรัชญาขงจื้อ แต่ได้ลดระดับความสำคัญลง โดยให้ตัวละครเอกชายใน *ซีเซียงจี* จำเป็นต้องเดินทางไปสอบคัดเลือกอย่างมีเงื่อนไขเพราะการบังคับของขุนนายชุย มิได้เกิดจากความตั้งใจของตน แต่เกิดจากแรงบันดาลใจและแรงผลักดันจากความรักที่มีต่อชุยยงยิง ซึ่งต่างกับจางเซิงใน *ตัวบทต้นแบบ* ยิ่งยิ่งจ้วน สมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งให้ความสำคัญกับการสอบคัดเลือกเป็นขุนนางเหนือสิ่งอื่นใด

บทสรุป

การวิจัยนี้ได้ผลเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า บทละคร *ซีเซียงจี* นำเนื้อหาและการสร้างตัวละครที่ปรากฏในนวนิยาย *ยงยงจ้วน* มาดัดแปลงและนำเสนอในรูปแบบบทละครซึ่งเป็นงานวรรณกรรมกระแสหลักในสมัยราชวงศ์หยวน โดยผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการขยายความ การตัดทอน และการดัดแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทเหล่านี้แสดงให้เห็นว่างานวรรณศิลป์ต่างสามารถส่องทางให้แก่กันทั้งข้ามรูปแบบและข้ามยุคข้ามสมัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละครซีเซียงจี้ ทำให้เห็นความเหมือนและความต่างของสังคมจีนภายใต้การปกครองของชนชาติอื่นกับชนชาติมองโกล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา (CU GRADUATE SCHOOL THESIS GRANT) จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยีนยง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บรรณานุกรม

- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). **ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ: วรรณคดีเปรียบเทียบ: กระบวนทัศน์และวิธีการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชนี ตั้งยีนยง. (2552). **กวีนิพนธ์สงครามจีนราชวงศ์ถัง : การศึกษาเชิงวาทกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ลดา ดีมาก.(2555). **การสร้างเรื่องเล่าและตัวละคร “ซูสีไทเฮา” ในวรรณกรรม ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Monika Motsch.(2008).**Zhongguo Zhongduanpian Xushi Wenxueshi** 中国中短篇叙事文学史.Trans.by Weilin. Shanghai: Huadong Shifan Daxue Chubanshe.
- Shanshan Zhenming 杉山正明.(2013) **Hubiliede Tiaozhan** 忽必烈的挑战 .Trans.by Zhou Junyu. Shanghai: Shehui Kexue Wenxian Chubanshe.
- Jiang Xingyu 蒋星煜.(2004). **Xixiangji Yanjiu yu Xinshang** 西厢记研究与欣赏.Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe.
- Yu Bo 余波.(2010).**Zhongguo Dabaik Quanshu** 中国大百科全书. Beijing: Zhongguo Dabaik Quanshu Chubanshe.
- Xia Zhengnong, 夏征农 et al. eds.(1989) **Ci Hai** 辞海. Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe.
- Zhang Yanjin 张燕瑾.(2011). **Zhang Yanjin Jiang Xixiangji** 张燕瑾讲西厢记.Tianjin: Tianjin Guji Chubanshe.
- Zhang Jinpan and Qiu Yuanxian 张晋潘,邱远献.(1997).**Keju Zhidu Shihua: Gudai Wenhua Zhuantishi: Zhongguo Lishi Xiaocongshu Heji** 科举制度史话: 古代文化专题史:中国历史小丛书合集. Beijing: Zhonghua Shuju Chubanshe.

Intertextuality in the Chinese Play *XI XIANG JI* of the Yuan Dynasty

Sunee Niamkam

ABSTRACT

This research paper aims to study the intertextuality in the Chinese play “*The Romance of West Chamber*” of Yuan Dynasty by comparing with the novel “*The Biography of Yingying*” of Tang Dynasty, and also analyze the social concepts reflected in the play “*The Romance of West Chamber*”. The results of this research show that 1) the contents and the characters in the play “*The Romance of West Chamber*” are divided into 3 categories, i.e. the newly written in addition to, the deleted one, and the one adapted from the original version, and 2) the social concepts reflected in the play “*The Romance of West Chamber*” in the period of Yuan Dynasty under the reign of Mongol, e.g. gender status in Confucius cultures, virtues and ethics in Chinese society are still imparted, but with less significance and stringency, from the original version of “*The Biography of Yingying*”, which was composed in Tang Dynasty period of Han people.

Keywords: *Intertextuality, Xi Xiang Ji, Yuan Dynasty, Yingying Zhuan*